

Irti kyrillisten kirjainten pelosta

Opas venäjänkielisen lauluohjelmiston lähestymiseen

Marjut Ruusuvuori

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2020

Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi AMK

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma
Musiikkipedagogi AMK

RUUSUVUORI, MARJUT
Irti kyrillisten kirjainten pelosta
Opas venäjänkielisen lauluohjelmiston lähestymiseen

Opinnäytetyö 40 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Joulukuu 2020

Suomessa venäjänkielistä lauluohjelmistoa lauletaan klassisen laulun tunneilla melko vähän moniin muihin kieliin verrattuna. Usein syynä ovat venäjän kielessä käytetyt kyrilliset kirjaimet, jotka näyttävät erilaisilta kuin suomalaisille tutummat latalaiset aakkoset. Naapurimaastamme löytyy kuitenkin paljon hyvää lauluohjelmistoa, joka on tutustumisen arvoista. Sen vuoksi on harmillista, jos ohjelmisto jää laulamatta vain erilaisen kirjaimiston vuoksi. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tarjota työkaluja venäjänkielisen ohjelmiston lähestymiseen sellaisille laulunopiskelijoille ja laulunopettajille, jotka eivät osaa venäjää ollenkaan tai hallitsevat vain kyseisen kielen alkeet.

Opinnäytetyön alkuun luotiin taulukko kyrillisistä aakkosista, niiden translitteroinnista ja ääntämistavasta. Tämän jälkeen käytiin läpi muutamia hyödyllisiä verkkosivustoja ja musiikin suoratoistopalveluita, joiden avulla venäjänkieliseen ohjelmistoon voi tutustua, vaikkei osaisi kyrillistä kirjaimistoa. Opinnäytetyössä tutustuttiin tekstin translitterointiin, ääntämisen harjoitteluun sekä venäjänkielisen lauluohjelmiston suomentamiseen. Esimerkkinä käytettiin Sergei Rahmaninovin laulua У моего окна (U mojego okna), jonka kautta opastettiin vaihe vaiheelta, kuinka venäjänkielistä laulua voi työstää kyrillisiä aakkosia tuntematta.

Tässä opinnäytetyössä käydään läpi venäjän kielen kirjaimia ja fonetiikkaa yksinkertaistetussa muodossa sekä tarjotaan ohjeita erilaisten apuvälineiden käyttöön venäjänkielisen lauluohjelmiston harjoittelussa. Tarjotuilla ohjeilla pääsee hyvin alkuun, jos venäjänkielen lähtötaso on vielä alhainen. Ääntämiseen liittyvä ohjeistus on kuitenkin paikoin suuntaa-antava, ja tarkemman lauluääntämyksen oppimiseksi on suositeltavaa tutustua venäjän fonetiikkaan syvemmin.

Asiasanat: venäjän kieli, kyrillinen kirjaimisto, translitterointi, laulaminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Music pedagogue

RUUSUVUORI, MARJUT
Overcoming the fear of Cyrillic alphabet
A guide for practicing Russian vocal music

Bachelor's thesis 40 pages, appendices 3 pages
December 2020

In Finland, Russian vocal music is quite rarely sung in classical voice lessons compared to many other languages. Often the reason is that the Russian language is written with the Cyrillic alphabet, which looks different from the Latin alphabet used in Finland. However, the Russian vocal music collection includes many good songs with which it is worth it to become familiar. It is thus unfortunate if Russian vocal music is avoided only because of the different writing system. The purpose of this Bachelor's thesis was to provide tools for approaching the Russian collection for those music students and teachers that do not know any Russian or who know only the basics of the language.

In the beginning of the thesis, a table consisting of Cyrillic letters, their (Finnish) transliterations and pronunciation was provided. After this, a couple of useful websites and music streaming services were mentioned. With the help of these tools, Russian vocal music can be sung without knowing the Cyrillic alphabet. The thesis provided instructions for transliterating the text, practicing pronunciation and translating the Russian collection into Finnish. Sergei Rachmaninov's song *У моего окна* (U moego okna) was used as an example to show step-by-step how a Russian song can be practiced.

This Bachelor's thesis introduces Russian alphabet and phonetics in a simplified way and provides tools for practicing Russian vocal music. The instructions are useful for beginners of the Russian language. The pronunciation instructions are partly approximate, and in order to learn more precise pronunciation it is recommended to study Russian phonetics further.

Key words: Russian language, Cyrillic alphabet, transliteration, singing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KYRILLISET AAKKOSET JA NIIDEN ÄÄNTÄMINEN.....	7
	2.1 Kyrilliset aakkoset	7
	2.1.1 Vokaalit.....	8
	2.1.2 Seitsemän s-kirjainta	9
	2.1.3 Muut ääntyvät konsonantit.....	10
	2.1.4 Pehmeä ja kova merkki	11
	2.1.5 Poistuneet kirjaimet	12
	2.2 Ääntämiseen vaikuttavia tekijöitä	12
3	TRANSLITTEROINTI.....	14
	3.1 Kyrillisten aakkosten translitterointi	14
	3.2 Laulutekstin muuttaminen luettavaan muotoon.....	15
	3.2.1 Englannin- tai muunkielisten hakusanojen hyödyntäminen	16
	3.2.2 Kyrillisen näppäimistön käyttäminen.....	18
	3.2.3 Translitteroidun tekstin käyttäminen hakusanoissa	21
	3.2.4 Translitteroinnin haittoja ja hyötyjä	22
4	TEKSTIN LAUSUMINEN	24
	4.1 Translitteroitu teksti ei ole ääntämisohje	24
	4.2 Äänitteiden kuuntelua ja toistamista.....	25
	4.3 U mojego okna -laulun kuuntelu äänitteeltä	27
5	LAULUN SUOMENTAMINEN JA HARJOITTELU	30
	5.1 Tekstikäännökset	30
	5.2 Ulkoa opettelu	33
6	POHDINTA	35
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	38
	Liite 1. U mojego okna	38
	Liite 2. Yhteenveto venäjänkielisen laulun translitteroinnista ja harjoittelusta.....	40

1 JOHDANTO

Vierailla kielillä laulaminen kuuluu olennaisena osana lauluopintoihin. Jo musiikkiopistotasolla iso osa ohjelmistosta koostuu vieraankielisestä ohjelmistosta, ja kun opintoja jatketaan sitten vielä ammatilliselle tasolle, vieraskielisen ohjelmiston määrä kasvaa entisestään. Kurssitutkintojen ja näyttöjen ohjelmistovaatimuksissa voi olla myös määritelmä, kuinka monta eri kieltä ohjelmiston tulee sisältää. Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulun B-kurssitutkinnon ohjelman tulee sisältää kotimaisten kielten lisäksi vähintään kolmea muuta kieltä (Tampereen ammattikorkeakoulu 2020).

Kotimaisilla kielillä ja englannin kielellä laulaminen sujuu monilta mallikkaasti, sillä kyseisiä kieliä opiskellaan koulussa. Usein lauluoppilas joutuu kuitenkin laulamaan tai lauluopettaja opettamaan sellaista lauluohjelmistoa, jossa alkupeleisteksti on kielellä, jota ei ole itse opiskellut ollenkaan tai osaamisen taso on melko alhainen. Ihanteellista toki olisi, jos sekä opettaja että oppilas olisivat opiskelleet laulutunneilla käytävään ohjelmistoon kuuluvia kieliä. Käytännössä laulutunneilla kuitenkin lauletaan ohjelmistoa niin monella eri kielellä, että harva hallitsee kaikki kielet tai edes niiden alkeet. Kotimaisten kielten lisäksi ohjelmistoa on keskeisillä laulukielillä eli saksaksi, italiaksi ja englanniksi, mutta ohjelmistoon voi sisältyä myös esimerkiksi ranskan-, venäjän-, espanjan-, norjan-, tšekin- ja latinankielisiä lauluja.

Monien edellä mainittujen kielten ohjelmistoa käydään laulutunneilla läpi, vaikka oppilas tai opettaja ei olisi itse opiskellut kyseisiä kieliä. Harva kuitenkaan laulaa venäjäksi, jos kieli ei ole entuudestaan yhtään tuttu. Syy on usein se, että ei tunneta venäjän kielessä käytettäviä kirjaimia eli kyrillisiä aakkosia, ja teksti näyttää siksi liian vaikeasti lähestyttävältä tai jopa pelottavalta. Venäjän kielen kummallisuus ja pelottavuus perustuu kuitenkin ainoastaan kyrilliseen kirjaimistoon. Kyrillisten aakkosten opetteluun jälkeen venäjän kieli ei ole sen oudompi kuin italia tai saksakaan (Mustajoki 2012, 7). Venäjän kielioppi voi tuntua jopa paljon helpommalta ja loogisemmalta kuin esimerkiksi englannin kielioppi, joka on täynnä poikkeuksia ja epäsäännöllisiä verbejä.

Venäjän kieltä pidetään vaikeana kielenä usein juuri kyrillisen kirjaimiston ja niihin kuuluvien ”seitsemän ässän” vuoksi. Kuitenkin vain yksi s-kirjaimista on perusvenäläinen ja vokaaleissakin on vain yksi kummajainen, taka-i (Nikiforow 2007 15, 17). Muiden kirjainten äänteet ovat tuttuja esimerkiksi saksan tai englannin kielestä. Vaikka moni laulunopiskelija tai lauluopettaja kokee venäjän ääntämisen olevan vaikeaa, niin harvoin muidenkaan kielten ääntäminen on yksinkertaista, vaikka itse kirjaimet olisivatkin entuudestaan tuttuja. Esimerkiksi useat suomalaiset laulunopiskelijat painiskelevat italian kielen etisen a-kirjaimen kanssa.

Jos opettaja ei uskalla opettaa venäjää, ei oppilaskaan todennäköisesti uskalla oma-aloitteisesti ehdottaa venäjänkielistä ohjelmistoa, jos ei ole itse kyseistä kieltä opiskellut. Tämä on harmi, sillä hyvää venäjänkielistä lauluohjelmistoa on paljon. Moni tuntee myös ajattelevan, että kaikki venäjänkielinen ohjelmisto on ”suurta” ja ”dramaattista”, mutta todellisuudessa ohjelmisto on melko monipuolista ja sopivaa laulettavaa löytyy myös lyyrisille äänille esimerkiksi Rahmaninovin tuotannosta.

Venäjänkielistä ohjelmistoa voi kuitenkin laulaa, vaikkei tuntisi kyrillisiä aakkosia. Tässä opinnäytetyössä käydään läpi vinkkejä, kuinka venäjänkielistä lauluohjelmistoa voi lähestyä ilman venäjän kielen taitoa erilaisten internetsivujen, hakukoneiden ja äänitteiden avulla. Opinnäytetyössä sivutaan luonnollisesti myös hieman venäjän kielen alkeita ja fonetiikkaa. Tarkoitus ei kuitenkaan ole sinänsä keskittyä pelkästään venäjän fonetiikkaan, sillä tästä aiheesta on jo aikaisemmin tehty opinnäytetyö eikä itselläni ole riittävää venäjän kielen taitotaso fonetiikan tarkempaan tutkimiseen. Sen sijaan opastan, miten erilaisia verkkosivuja sekä musiikin suoratoistopalveluita voi hyödyntää venäjänkielisten laulujen opiskelussa. Esimerkkinä käytän Rahmaninovin laulua У моего окна (U mojego okna), jonka kautta opastan askel askeleelta, miten venäjänkielistä lauluohjelmistoa voi lähestyä. Opinnäytetyön lopussa on liitteinä esimerkkilaulun nuotti (liite 1) sekä yhteenveto harjoitteluohjeista (liite 2).

2 KYRILLISET AAKKOSET JA NIIDEN ÄÄNTÄMINEN

2.1 Kyrilliset aakkoset

Venäjänkielisen ohjelmiston laulamista ja opettamista helpottaa huomattavasti, jos viitsii nähdä vaivaa opetella kyrilliset aakkoset. Kirjaimia ei ole monta enemmän kuin meilläkään ja suurin osa äänneistä on entuudestaan tuttuja joko suomen, englannin tai saksan kielestä. Kyrillisiä kirjaimia on yhteensä 33, joista kaksi ei ole varsinaisia äänneitä, vaan niitä käytetään tarkentamaan merkin ympärillä olevien kirjainten ääntämistapaa (Nikiforow, Keränen & Alikov 2007, 11, 20). Virallisten 33 kirjaimen lisäksi laulajan kannattaa tunnistaa myös muutama nykyvenäjältä poistettu kirjain, joita esiintyy varsinkin vanhoissa nuottipainoksissa (Merras-Häyrynen 2013).

Käydään nyt seuraavaksi läpi kyrilliset aakkoset viidessä erässä, joita ovat (1) vokaalit, (2) seitsemän s-kirjainta, (3) muut ääntyvät konsonantit, (4) pehmeä ja kova merkki ja (5) poistuneet kirjaimet. Kunkin erän alussa on selostusosio, jossa kerrotaan kirjainryhmästä tarkemmin. Tämän jälkeen kirjaimista on taulukko, josta näkyy iso ja pieni kyrillinen kirjain. Kyrillisen kirjaimen vieressä on kirjaimen suomalainen translitterointi eli kirjaimen suomen kielen mukainen merkintä (ks. esim. Nikiforow 2007, 10) sekä IPA-järjestelmän mukainen foneettinen vastine. IPA on lyhenne sanoista International Phonetic Alphabet ja tarkoittaa symbolijärjestelmää, jolla osoitetaan sanojen ääntämistapa (Cambridge University Press 2020). Taulukon oikeassa reunassa on lisäksi vielä ohjeistusta kirjaimen ääntämiseen tai muuta tärkeää huomioitavaa. Taulukoiden luomisessa on käytetty lähteenä Nikiforow ym. (2007) venäjän oppikirjaa, de Silvan, Mäkilän, Kärkkäisen ja Ullakonojan (2010) ääntämisopasta, Mustajoen (2012) venäjän kielestä kertovaa teosta sekä Merras-Häyrysen (2013) luomaa taulukkoa kyrillisten kirjainten ääntämisestä.

2.1.1 Vokaalit

Kyrillisessä kirjaimistossa on yhteensä 10 vokaaliäännettä tarkoittavaa kirjainmerkkiä (De Silva ym. 2010, 11). Vokaaleista ы-kirjain [i] on ainut äänne, jota ei esiinny suomen kielessä (Nikiforow ym. 2007, 15). Kyseinen vokaali kannattaa harjoitella erikseen kuuntelemalla ja toistamalla esimerkiksi Youtube-videoiden avulla (ks. esim. Kovalenko 2015). Muista vokaaleista erityistä huomiota kannattaa kiinnittää ë-kirjaimen. Normaalisti kirjoituksessa ë:n päällä olevat pisteet jäävät nimittäin pois. Siten venäjänkielisissä kirjoissa kirjaimet e [je/e] ja ë [jo,o] näyttävät täsmälleen samanlaisilta ja lukijan on itse tiedettävä, milloin kirjain ääntyy pisteellisen tai pisteettömän e-kirjaimen tavoin. Pisteellistä ë-kirjainta käytetään venäjän kielessä yleensä vain oppi- ja sanakirjoissa. (Mustajoki 2012, 30–31.)

TAULUKKO 1. Kyrillisen kirjaimiston vokaalit

Kirjain	Translitterointi	IPA	Muuta huomioitavaa
А а	a	[a]	-
Я я	ja	[ja/a]	Sanan alussa ja vokaalin jälkeen [ja]
Э э	e	[e/ɛ]	Avonaisempi kuin suomen e-äänne
Е е	je, e	[je/ e]	Sanan alussa ja vokaalin jälkeen [je]
И и	i	[i]	Etu-i, vastaa suomen i-äännettä
Ы ы	y	[i]	Taka-i, kieli kohollaan kohti kitalakea ja vetäytynyt taakse

У у	u	[u]	-
Ю ю	ju	[ju/u/ʉ]	Sanan alussa ja vokaalin jälkeen ju
О о	o	[o]	-
Ё ё	jo, o	[jo/o]	Aina painollinen, huom! normaalissa kirjoituksessa ё:n päällä olevat pisteet jäävät pois

2.1.2 Seitsemän s-kirjainta

Konsonanteista pelätyimmät lienevät s-kirjaimet, joita venäjän kielessä on seitsemän kappaletta (Mustajoki 2012, 21). Näistä kuitenkin vain yksi eli щ-kirjain on venäjän ”oma” s-kirjain ja muut ovat tuttuja mm. englannin ja saksan kielestä (Nikiforow ym. 2007, 17). Щ-kirjainta kannattaa myös harjoitella ihan erikseen vaikkapa Youtubesta löytyvien harjoitusvideoiden kautta (ks. esim. Golubeva 2018).

TAULUKKO 2. Kyrillisen kirjaimiston s-kirjaimet

Kirjain	Translitterointi	IPA	Muuta huomioitavaa
С с	s	[s]	Suomen s-kirjainta terävämpi
З з	z	[z]	Soinnillinen, esim. saksan sieben
Ц ц	ts	[ts]	Terävä, esim. tsaari
Ш ш	š	[ʃ]	Suhu-s, esim. Schubert
Ж ж	ž	[ʒ]	Soinnillinen suhu-s, esim.

englannin pleasure

Ч ч	tš	[tʃ]	Esim. Chaplin
Щ щ	štš	[ʃː]	Pidempi ja pehmeämpi kuin normaali suhu-s, esim. venäjän щи [ʃ:i] (kaalikeitto)

2.1.3 Muut ääntyvät konsonantit

Loput konsonantit ovatkin tuttuja muista Länsi-Euroopan kielistä. Kannattaa kuitenkin huomata, että osa tutunnäköisistä konsonanteista ääntyykin eri tavalla kuin suomen aakkosissa, esimerkiksi kyrillinen kirjain в on äännettynä [v] (ks. Nikiforow 2007, 12).

TAULUKKO 3. Kyrillisen kirjaimiston muut ääntyvät konsonantit

Kirjain	Translitterointi	IPA	Muuta huomioitavaa
Б б	b	[b]	
В в	v	[v]	
Г г	g	[g]	Huom. ogo- ja ego -päätteisissä sanoissa [g] äännetään aina [v]:nä; joissakin sanoissa [g] lausutaan [x]:nä
Д д	d	[d]	
Й й	j, i	[j, i]	
К к	k	[k]	

Л л	l	[l]	
М м	m	[m]	
Н н	n	[n]	
П п	p	[p]	Vrt. matematiikan pii (π)
Р р	r	[r]	
Т т	t	[t]	
Ф ф	f	[f]	
Х х	h	[x]	Esim. Bach

2.1.4 Pehmeä ja kova merkki

Nykyvenäjän kirjaimista jäljellä on vielä kaksi kyrillistä aakkosta: pehmeä ja kova merkki. Kuten aiemmin jo mainittu, nämä kirjaimet eivät äänny, vaan ne osoittavat ympäröivien kirjainten ääntötavan. Suomalaisen translitterointikaavan mukaan pehmeää ja kovaa merkkiä ei merkitä tekstiin (Nikiforow 2007, 10).

TAULUKKO 4. Kyrillisen kirjaimiston pehmeä ja kova merkki

Kirjain	Translitterointi	Muuta huomioitavaa
ь (pehmeä merkki)	Ei merkitä.	Liudentaa merkkiä edeltävän konsonantin. Merkin jälkeen tuleva vokaali äännetään j-alkuisena.

ъ (kova merkki)	Ei merkitä	Toimii erottavana merkkinä. Merkin jälkeen tuleva vokaali ääntyy j-alkuisena.
-----------------	------------	--

2.1.5 Poistuneet kirjaimet

Venäjän kyrillinen kirjaimisto päivitettiin vuosien 1917–1918 aikana. Tuona aikana tehdyn uudistuksen myötä aakkosista poistettiin tarpeettomaksi jääneet kirjaimet і, ѣ, ѓ, ja ѵ. Viimeisin kirjain eli ѵ esiintyi lähinnä uskonnollisissa teksteissä, mutta muut merkit olivat yleisesti käytössä. Uudistuksen myötä poistettiin myös samalla kovat merkit ъ sanojen loppuista. Sanojen väleissä olevat kovat merkit jäivät vielä käyttöön. (Saurio 2005, 14–15.) Poistuneita kirjaimia esiintyy kuitenkin edelleen vanhoissa nuottipainoksissa.

TAULUKKO 5. Kyrillisestä kirjaimistosta poistuneet kirjaimet

Kirjain	Nykyvenäjän vastaavat merkki / merkit
и	Ии (joskus Ёё tai Ии)
ѣѣ	Ее
ѓѓ	Фф
ѵѵ	Вв tai Ии

2.2 Ääntämiseen vaikuttavia tekijöitä

Edellä olevat taulukot tarjoavat yksinkertaistetut ohjeet kyrillisten kirjainten lausumiseen. Kirjainten opettelun lisäksi venäjän kielen ääntämisessä kannattaa kuitenkin ottaa huomioon parin muutakin seikkaa. Ensimmäinen asia on sanapaino. Suomessa sanapaino on aina ensimmäisellä tavulla, kun taas venäjän kielessä sanapaino on vapaa eli sanan paino voi olla millä tahansa tavulla (Ni-

kunlassi 2011, 89). Sanapainot ovat venäjän kielessä tärkeitä, sillä ne vaikuttavat vokaalien ääntämisasuun. Muihin kuin venäjän oppikirjoihin sanapainoja ei pääsääntöisesti ole kuitenkaan merkitty. (Nikiforow ym. 2007, 13.)

Toinen tärkeä asia on konsonanttien liudentuminen eli pehmeneminen. Tietyt konsonanttia edeltävät vokaalit tai pehmeä merkki liudentavat edellisen konsonantin. Liudentunut konsonantti ääntyy normaalia pehmeämpänä, kun kieli on j:mäisessä asennossa konsonanttia lausussa. (De Silva ym. 2010, 40; Mustajoki 2012, 27.) Tekstin lausumiseen palataan myöhemmin luvussa 4.1.

3 TRANSLITTEROINTI

3.1 Kyrillisten aakkosten translitterointi

Kyrillisten aakkosten translitterointi eli siirrekirjainnus tarkoittaa kirjainten muuttamista meille tutumpiin kirjaimiin eli latinalaiseen järjestelmään (Harviainen & Kahla 2003; Mustajoki 2012, 8). Translitterointia monimutkaistaa kuitenkin se, että jokaisessa kielessä on omat tapansa merkitä venäläiset kirjaimet. Sen lisäksi jokaisessa kielessä on myös eri tarkoituksiin tehtyjä translitterointikaavoja. (Mustajoki 2012, 44). Suomessa siirrekirjainnuksessa suositellaan noudatettavan SFS 4900 -standardia. Standardi sisältää kaksi erilaista kaavaa. Tavallista eli kansallista kaavaa voidaan käyttää normaalissa asiatekstissä ja tieteellistä eli kansainvälistä kaavaa voidaan käyttää tieteellisen kirjallisuuden luetteloinnissa. Suosituksia ei kuitenkaan aina noudateta ja eri translitterointitavat voivat mennä joskus sekaisin. Siksi samoista venäjänkielisistä nimistä ja sanoista näkee monenlaisia kirjoitusmuotoja. Lisäksi esimerkiksi kirjainta š ei voida aina käyttää teknisistä syistä, jolloin kirjain merkitään muotoon "sh", mikä lisää merkitsemistapojen kirjoa entisestään. (Harviainen & Kahla 2003.)

Tähän opinnäytetyöhön merkityissä venäjänkielisissä sanoissa käytetään pitkälti suositusten mukaista tavallista eli kansallista translitterointikaavaa. Paikoitellen kuitenkin sivutaan myös muita siirrekirjainnustapoja, sillä hakukoneita käytettäessä ja englanninkielisiltä sivustoilta tietoa etsiessä on osattava huomioida myös englanninkieliset translitterointitavat. Pelkästään jo opinnäytetyössä esi-merkinä käytetyn laulun säveltäjän nimi voidaan muuntaa latinalaiseen kirjoitusjärjestelmään monella eri tavalla. Nimi Рахманинов kirjoitetaan suomalaisen translitteroinnin mukaan Rahmaninov (ks. esim. Korpela 2019), kun taas englanninkielisessä kirjallisuudessa kyseinen nimi esiintyy useimmiten muodossa Rachmaninov, Rakhmaninov tai Rachmaninoff (ks. esim. Threlfall 1973; Haylock, 1996; Wehrmeyer 2004; Scott 2008). Näistä Rachmaninoff on oikeastaan ranskalainen merkintätapa mutta esiintyy englanninkielisessä kirjallisuudessa usein sen vuoksi, että Rahmaninov itse käytti uransa aikana kyseistä kirjoitusmuotoa omasta nimestään (Scott 2008, 7). Hakukoneita käytettäessä translitterointitavalla on merkitystä, sillä esimerkiksi muoto Rahmaninov viittaa suo-

malaisille sivustoille ja kansainväliset merkintämuodot englanninkielisille sivustoille.

3.2 Laulutekstin muuttaminen luettavaan muotoon

Kyrillisten kirjainten opettelu helpottaa huomattavasti venäjänkielisten laulujen opetteluja ja tekstin artikulointia. Jos venäjänkielistä ohjelmistoa aikoo laulaa enemmän kuin 1–2 laulun verran, niin kyrillisten aakkosten opettelu yleensä jo kannattaa. Sillä tavoin laulun opettelu prosessi nopeutuu eikä tarvitse erikseen muuntaa tekstiä latinalaiseen kirjoitusjärjestelmään. Moni kuitenkin laulaa venäjänkielistä ohjelmistoa kyrillisillä kirjaimilla tuntematta, eikä kaikilla ole aina tarpeeksi aikaa tai kiinnostusta opetella kirjaimia yhtä tai kahta laulua varten, jos muuten ei käytä venäjän kieltä. Tällaisessa tapauksessa tekstin translitteroinnista ja sitä varten tehdyistä verkkosivuista voi olla apua ääntämisen opetteluun, vaikka itse translitterointi ei vielä paljastakaan tekstin tarkkaa ääntämisasua.

Mikäli kyrilliset kirjaimet eivät ole vielä hallussa, laulutekstin voi ensin muuttaa suomalaisille helpommin luettavaan muotoon eli latinalaisiksi kirjaimiksi. Useista teksteistä löytyy valmiita translitterointeja, joita voi halutessaan käyttää apuvälineenä laulun opettelussa. Valmiissa translitteroinneissa ongelma on kuitenkin se, ettei niistä voi yleensä tietää, kuinka tarkkaan ja minkä kaavan mukaan muunnos on tehty. Näin ollen on vaikeampi erottaa esimerkiksi erilaiset s-kirjaimet toisistaan. Tämän vuoksi kannattaa käyttää tekstin translitterointiin jotakin käännöstyökaluja. Näitä löytyy useampia eri vaihtoehtoja. Käyttämällä käännöstyökalua voi varmistua siitä, että kirjaimet on muunnettu juuri tietyllä tavalla, esimerkiksi suomalaisen 4900-standardin mukaisella kansallisella kaavalla.

Ennen tekstin translitterointia pitää kuitenkin ensin löytää käännettävä teksti internetistä, jotta tekstin voi kopioida käännöstyökaluun. Venäjänkielisen tekstin löytää helposti hakukoneella – Google on varmasti useimmille tutuin. Mutta kuinka voi löytää kyrillisillä kirjaimilla kirjoitetun laulun sanat, varsinkaan jos ei tunne kirjaimia? Käydään seuraavaksi läpi erilaisia keinoja.

3.2.1 Englannin- tai muunkielisten hakusanojen hyödyntäminen

Monissa venäjänkielisissä lauluissa teoksen nimi on merkitty venäjän kielen lisäksi myös englanniksi tai jollakin muulla latinalaista kirjaimistoa käyttävällä kielellä, jolloin voidaan käyttää kyseistä kieltä hakusanoissa. Tässä opinnäytetyössä käytän esimerkkinä Rahmaninovin laulua У моего окна (U mojego okna) op. 26 nro 10. Käyttämässäni Boosey & Hawkes -kustantamon versiossa laulun otsikko on käännetty englanniksi ”Before my Window” (kuva 1). Voidaan siis hyödyntää englanninkielistä otsikkoa tekstiä hakiessa.

Laulun otsikko venäjäksi   Otsikon englanninkielinen käännös

32 *kl*   М. С. и А. М. Керзинымъ.
M.S. and A.M. Kerzin.

„У МОЕГО ОКНА“   **“Before my Window”**

Слова Г. Галиной.
Words by G. Galina.
English Version by Rosa Newmarch.

Сопрано.
Soprano.
(Original.)

С. РАХМАНИНОВЪ, Соч. 26 № 10.
S. Rachmaninoff, Op 26 № 10.

Lento. (♩ = 50)
p cantabile

Canto.

У мо . е . го ок . на   че . ре . му . ха цвѣ . тетъ .   Цвѣ . тетъ за .
Be . fore my win . dows stands   a flow . ring cher . ry tree ,   And blos . soms

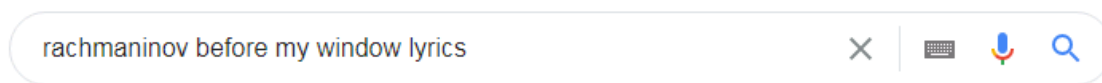
Piano.

KUVA 1. Esimerkkilaulun alku (Rachmaninoff 1947b, 32)

Etsitään ensimmäiseksi venäjänkielinen teksti Googlen avulla. Käytetään tässä haussa säveltäjän nimestä englanninkielisessä kirjallisuudessa usein esiintyvää muotoa Rachmaninov, koska tarkoitus on löytää informaatiota englanninkielisiltä sivuilta. Merkitään hakusanoiksi 'rachmaninov', 'before my window' ja laulusanoja tarkoittava 'lyrics' (kuva 2). Kirjoitetaan sanat peräkkäin ilman lainausmerkkejä, jotta hakukone ei kuitenkaan rajaa säveltäjän nimeä pelkkään "rach-

maninov”-muotoon, vaan tarjoaa hakutuloksissa myös muiden hakusanojen perusteella lähelle osuvia vaihtoehtoja.

KUVA 2. Laulun sanojen etsiminen Googesta englanninkielisillä hakusanoilla

Ensimmäinen Google-hausta saatu linkki johtaa The LiederNet Archive -sivustolle, jossa kyrillinen teksti on näkyvillä ja kopioitavissa. Sivustolta saa myös valmiin translitteroinnin ” Show a transliteration” -kohdan kautta. Halutesaan voi käyttää jo tätä valmiiksi latinalaiseen kirjoitusjärjestelmään muunnettua tekstiä, mutta kuten jo aiemmin todettu, valmiista translitteroinnista ei voi aina tietää, millä tavoin muunnos on tehty. Sen vuoksi kannattaa käyttää mieluummin translitterointiin tarkoitettua työkalua, jonka kääntämistavan tuntee. Käyttämällä joka kerralla samaa translitterointityökalua voi varmistaa sen, että tietty kyrillinen merkki vastaa aina tiettyä kirjainta tai kirjainyhdistelmää.

Maalataan ja kopioidaan seuraavaksi The LiederNet Archive -sivustolta kyrillisillä kirjaimilla kirjoitettu teksti ja liitetään teksti translitterointityökaluun. Translitterointiin tarkoitettuja kääntäjiä löytyy useilta verkkosivuilta. Käytetään tässä Korpelan (2019) sivustolla olevaa työkalua, sillä se muuttaa kyrillisen tekstin suomalaiseen kaavaan SFS 4900 -standardin mukaisesti. Myös muita vastaavia työkaluja voi hyödyntää, mutta tällöin kannattaa tarkistaa, minkä kaavan mukaan verkkosivusto translitteroi tekstin. Liitetään nyt The LiederNet Archive -sivustolta kopioidut laulun sanat käännöstyökalun tekstikenttään ja klikataan tämän jälkeen Transliterate-painiketta, jolloin teksti muuttuu suomalaisen siirrekirjainustavan mukaiseksi tekstiksi (kuva 3). Nyt teksti on helposti luettavissa, ja seuraavaksi voikin siirtyä tutkimaan tekstin ääntämistapaa tarkemmin. Käydään sitä ennen vielä kuitenkin läpi kaksi muuta tapaa etsiä laulun sanat.

Language: Russian ▼

Input:

У моего окна черемуха цветет,
Цветет задумчиво под ризой серебристой...
И веткой свежей и душистой
Склонилась и зовёт...
Её трепещущих
воздушных лепестков
Я радостно ловлю веселое дыхание,
Их сладкий аромат туманит мне сознание,
И песни о любви они поют без слов...

Alkuperäinen teksti

Transliterate

Painike, jolla sivusto translitteroi yläpuoliseen kenttään kopioidun tekstin.

Transliteration:

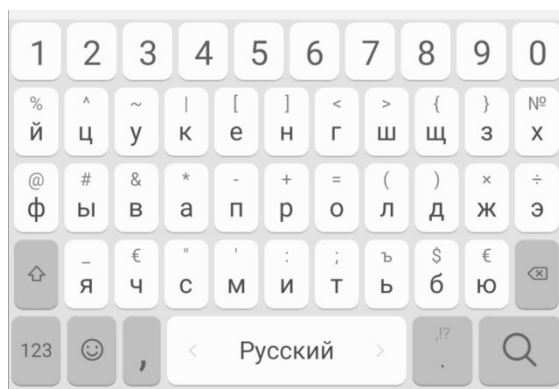
U mojego okna tšeremuha tsvetet,
Tsvetet zadumštivo pod rizoi serebristoi...
I vetkoi svežei i dušistoi
Sklonilas i zovjot...
Jejo trepeštšušťih
vozdušnyh lepestkov
Ja radostno lovlju veseloje dyhanje,
Ih sladki aromat tumanit mne soznanje,
I pesni o ljubvi oni pojut bez slov...

Translitteroitu teksti

KUVA 3. Translitterointityökalun käyttäminen Korpelan (2019) sivustolla

3.2.2 Kyrillisen näppäimistön käyttäminen

Useissa venäjänkielisten laulujen nuoteissa otsikko on käännetty valmiiksi joko englanniksi tai jollekin muulle kielelle. Aina näin ei kuitenkaan ole, vaan nuoteissa voi olla pelkästään kyrillisillä kirjaimilla kirjoitettu otsikko. Silloin voi olla helpointa käyttää kyrillistä näppäimistöä. Mobiililaitteelle kyrillisen näppäimistön voi helposti lisätä näppäimistön asetuksista Kielet-osion kautta. Useimpiin älypuhelimiin kyrillisen näppäimistön saa lisättyä asetusten kautta niin, että lisäyksen jälkeen venäjän ja suomen kielen näppäimistöä voi helposti vaihdella yksinkertaisella komennolla, esimerkiksi pyyhkäisyllä tai napautuksella. Google-hakusanoja kirjoittaessa voi käyttää nuotissa olevaa venäjänkielistä laulun nimeä mallina. Kuvassa 4 on esimerkki puhelimelle ladatusta kyrillisestä näppäimistöä.

KUVA 4. Puhelimen asetuksista lisätty kyrillinen näppäimistö

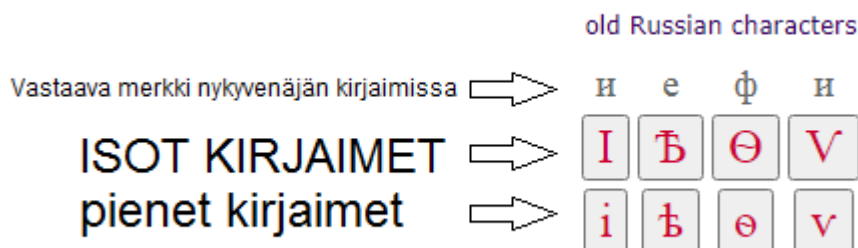
Mikäli kuitenkin ei ole mahdollisuutta tai halua ladata kyrillistä näppäimistöä omalle mobiililaitteelle, voi hyödyntää selaimen kautta löytyviä kyrillisiä näppäimistöjä, joita on useampia vaihtoehtoja. Yksi vaihtoehto on esimerkiksi Lexilogos-sivusto. Sivustolla voit kirjoittaa tekstiä kyrillisin kirjaimin klikkaamalla hiirellä yhtä kirjainta kerrallaan. Sivusto näyttää isot ja pienet kirjaimet sekä näiden yläpuolella kirjainta vastaavan kansainvälisen translitteraation (kuva 5). Selaimen näppäimistöä käyttämällä voit ensin kirjoittaa kappaleen nimen ”У моего окна” ja kopioida sen sitten Google-hakuun.

		a	b	v	g	d	e	ë	ž	z	i	j	k	l	m	n	o	
ISOT KIRJAIMET	⇒	А	Б	В	Г	Д	Е	Ё	Ж	З	И	Й	К	Л	М	Н	О	
pienet kirjaimet	⇒	а	б	в	г	д	е	ё	ж	з	и	й	к	л	м	н	о	
		p	r	s	t	u	f	h	c	č	š	šč	"	y	'	è	ju	â
ISOT KIRJAIMET	⇒	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ъ	Ы	Ь	Э	Ю	Я
pienet kirjaimet	⇒	п	р	с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ы	ь	э	ю	я

KUVA 5. Lexilogos-sivuston kyrillinen näppäimistö – nykyvenäjän aakkoset

Lexilogos-sivuston hyvä puoli on siinä, että se näyttää myös käytöstä poistuneet kyrilliset kirjaimet (kuva 6). Kirjaimet näkyvät sivustolla nykyvenäjän aakkosten alla, kun rullaa sivua alaspäin. Käytöstä poistuneista kirjaimista on hyötyä siksi, että joskus laulunotissa näkyvä otsikko on kirjoitettu vanhanaikaisella aakkosella. Silloin pitää käyttää Googlen hakusanana joko vanhaa kyrillistä kirjoitusasua tai muokata teksti vastaamaan nykyvenäjän kirjaimia. Esimerkkinä olevan Rahmaninovin laulun otsikossa ei vielä esiinny näitä vanhoja kirjaimia, mutta tekstiosiossa sen sijaan on nykyvenäjään kuulumattomia kirjaimia useam-

massa kohtaa. Laulussa toisen ja kolmannen tahtiin sijoittuva sana on kirjoitettu muotoon цвѣтеть, kun se nykyvenäjän merkinnän mukaan olisi цветет (kuva 1). Loppupuolella oleva sana сладкій olisi puolestaan nykyään muotoa сладкий.

KUVA 6. Lexilogos-sivuston kyrillinen näppäimistö – nykyvenäjästä poistetut kirjaimet.

Yleensä pelkkä laulun otsikon kirjoittaminen kyrillisin kirjaimin riittää. Muut hakusanat voivat olla vaikkapa englanniksi ja hakutulokset ovat yleensä silti tarkkoja. Hakusanoina voi siis käyttää esimerkiksi 'У моего окна', 'rachmaninov' ja 'lyrics' (kuva 7). Näiden hakusanojen avulla päästään jälleen The LiederNet Archive -sivustolle, josta tekstin voi kopioida translitterointityökaluun.

KUVA 7. Laulun sanojen etsiminen Googlesta kyrillisiä ja latinalaisia kirjaimia käyttäen

Jos kyse on kuitenkin harvinaisesta laulusta, voi olla syytä käyttää kaikkina hakusanoina kyrillisiä merkkejä, sillä silloin saa yleensä tarkempia hakutuloksia. Säveltäjän nimen kyrillisillä kirjaimilla kirjoitettuna löytää yleensä nuotin oikeasta yläkulmasta (kuva 1). Laulun otsikon ja säveltäjän lisäksi hakusanoina kannattaa käyttää venäjän kielen sanoja слова (slova = sanat) tai текст (tekst = teksti). Hakusanoina voisi siis olla vaikkapa 'рахманинов, 'у моего окна' ja 'слова' ('rahmaninov', 'u mojego okna' ja 'slova'). Kyrillisin kirjaimin tehty haku on havainnollistettu kuvassa 8.

KUVA 8. Laulun sanojen etsiminen Googlesta pelkkiä kyrillisiä kirjaimia käyttäen

Tällaisissa tapauksissa hakutulos voi johtaa sivustolle, joka on kokonaan kirjoitettu kyrillisillä kirjaimilla. Vaikka ei ymmärtäisi sanaakaan sivustolle kirjoitetusta tekstistä, pystyy kuitenkin yleensä päättelemään, missä kohtaa sivustoa laulun sanat ovat ja voi kopioida tekstin translitterointia varten. Usein hakutuloksissa on myös tuttuja sivustoja, kuten The LiederNet Archive, josta kopioitava teksti on helppo löytää.

3.2.3 Translitteroidun tekstin käyttäminen hakusanoissa

Englanninkielisten hakusanojen ja kyrillisen näppäimistön käyttämisen lisäksi on vielä kolmas tapa etsiä venäjänkielisestä laulusta tietoa. Hakusanoina voi nimittäin käyttää venäjänkielisten sanojen translitteroituja versioita. Tämä vaatii yleensä kuitenkin jo sen, että tutustuu hieman kyrillisiin kirjaimiin ja niiden translitterointiin. Hakutavasta on hyötyä lähinnä silloin, kun kyrilliset aakkoset ovat entuudestaan tuttuja tai saatavilla on jo laulun nimi latinalaisin kirjaimin kirjoitettuna. Muussa tapauksessa tämä hakutapa on jopa hitaampi ja epätarkempi kuin kaksi aiemmin läpikäytyä hakutapaa.

Translitteroitua tekstiä voisi käyttää hakusanoina esimerkiksi silloin, kun on kuullut konsertissa kauniin venäjänkielisen laulun, johon haluaisi tutustua. Konserttiohjelmissa laulun nimet ovat nimittäin yleensä vain translitteroidussa muodossa. Tässä opinnäytetyössä käytetty esimerkki Rahmaninovin laulusta olisi suomalaisessa konserttiohjelmassa todennäköisesti muodossa "U mojego okna". Myös muut kirjoitusmuodot ovat mahdollisia, sillä kuten aiemmin jo todettiin, siirrekirjainnuksessa ei aina noudateta standardeja.

Kun hakusanoina on translitteroitua tekstiä, törmätään jälleen eri vaihtoehtojen kirjoon. Käytetäänkö säveltäjästä suomalaista muotoa 'rahmaninov' vai englanninkielisessä kirjallisuudessa esiintyviä versioita 'rachmaninov', 'rachmaninoff'

tai 'rakhmaninov'? Onko konserttiohjelmasta löydetty laulun nimi suomalaista vai englanninkielistä translitterointia vai jotakin näiden väliltä? Onneksi Googlen avulla tieto löytyy yleensä melko helposti, vaikka yhdistelisikin eri kaavoilla translitteroituja hakusanoja. Tämän opinnäytetyön esimerkkitapauksessa voidaan käyttää hakusanoina vaikkapa englannin kielessä usein käytettyä muotoa Rachmaninoff, suomalaisen kaavan mukaan translitteroitua otsikkoa 'u mojego okna' ja englanninkielen sanaa 'lyrics' (kuva 9). Näillä yhdistelmillä saadaan silti sopivia hakutuloksia.

KUVA 9. Hakusanojen kirjoittaminen Googlen hakukenttään translitteroitua tekstiä käyttäen

Translitteroituja hakusanoja käytettäessä myös hakutulokset ovat yleensä valmiiksi latalaiseen kirjoitusjärjestelmään muunnetussa muodossa. Halutessaan voi jälleen käyttää valmiiksi translitteroitua tekstiä, mutta jos hakutuloksista löytyy teksti myös alkuperäisessä muodossaan, niin kannattaa silloin kopioida kyrillisin kirjaimin kirjoitettu teksti ja muuntaa se translitterointityökalun avulla, jotta saa tarkemman lopputuloksen.

3.2.4 Translitteroinnin haittoja ja hyötyjä

Kirjallisuudessa törmää usein ajatukseen, että venäjää ei voi lausua tuntematta kyrillisiä kirjaimia ja että translitterointi vain sekoittaa ääntämisen opettelua. Yhtenä translitteroinnin ongelmista pidetään eri merkintätapojen kirjoa. Sama venäjänkielinen teksti voidaan muuttaa latalaisiksi kirjaimiksi monella eri tapaa, mikä saa translitteroinnin näyttämään sekavalta ja epäjärjestelmälliseltä. Olenaista laulutekstien translitteroinnissa onkin käännöstävän tunteminen. Suomalaisena kannattaa käyttää suomalaista translitterointia, sillä se kuvaa parhaiten kyrillisen kirjainten suomenkielisiä vastineita. Kun käyttää aina samaa translitterointikaavaa, niin silloin tietty kyrillinen kirjain vastaa tiettyä latalaista kirjainta tai kirjainyhdistelmää. Käännöstapa on silloin aina samanlainen, eikä variaatiota

esiinny, kun siirtyy yhden laulun opettelusta toiseen. Tällä tavoin translitteroinnista on eniten hyötyä ja välttää eri merkintätapojen tuoman kaaoksen.

Toisena ongelmana pidetään sitä, ettei translitterointi vielä kerro ääntämistapaa. Tämä onkin aivan totta, sillä translitteroidusta tekstistä ei näe sanapainoja tai konsonanttien liudentumista. Kuitenkin tässä kohtaa kannattaa ottaa huomioon se, ettei muissakaan kielissä tekstin perusteella voi tietää ääntämistapaa tuntematta kyseisen kielen fonetiikkaa. Vaikka esimerkiksi italiaa ja ranskaa kirjoitetaan meille tutuilla kirjaimilla, niin kyseisillä kielillä kirjoitetut tekstit eivät kerro ääntämistapaa, eivätkä kaikki äänteet eivät ole meille suomen kielestä tuttuja. Ranskankielistä tekstiä lukiessa ei esimerkiksi näe nasaaliäänteitä eikä italiaa lukiessa etisiä a-kirjaimia. Harva laulaja lausuu täydellisesti muitakaan kieliä, joten ei liene syytä, miksi venäjänkielisen ohjelmiston laulamista pitäisi karttaa, vaikka ei tuntisi kyrillisiä kirjaimia tai niiden oikeaoppista lausumistapaa entuudestaan.

Edellä mainittujen lisäksi translitteroinnin ongelmana voidaan pitää myös alkuperäistekstissä olevia virheitä. Jos internetsivustolta löytyvässä alkuperäistekstissä on virhe tai se poikkeaa muuten kirjoitusasultaan nuotissa olevasta tekstistä, niin sama virhe kopioituu silloin translitterointiin. Kuitenkin translitteroinnin tekevä henkilö todennäköisesti aikoo myös kuunnella laulun myös äänitteeltä, jolloin ongelma poistuu, sillä hän tekee ääntämykseen liittyvät korjaukset pohjana olevaan translitteroituun tekstiin.

Translitterointia ei toki ole pakko tehdä, mikäli kokee siitä olevan enemmän haittaa kuin hyötyä. Useimmille kyrilliset kirjaimet tuntuvat kuitenkin olevan merkittävin este venäjänkielisen ohjelmiston laulamiseen, ja sen vuoksi translitteroinnista voi olla varsinkin alkuun hyötyä. Todennäköisesti aloittelijalle on ääntämistä harjoitellessa enemmän hyötyä suunta-antavasta tutuista kirjaimista kuin pelottavan näköisestä kyrillisten kirjainten viidakosta. Translitteroinnin avulla saa ainakin konsonantit kutakuinkin paikoilleen ja äänitteiden perusteella voi sitten täsmentää ääntämystä. Tällä tavoin pääsee hyvin alkuun, ja jos myöhemmin haluaa tarkentaa ääntämystään, niin voi sitten tutustua tarkemmin venäjän kielen fonetiikkaan.

4 TEKSTIN LAUSUMINEN

4.1 Translitteroitu teksti ei ole ääntämisohje

Niin kuin aiemmin jo todettu, translitterointi tarkoittaa kyrillisten kirjainten muuttamista meille tutumpaan muotoon eli latalaisiksi kirjaimiksi. Latalaiseen kirjoitusjärjestelmään muunnetun tekstin perusteella ei voida kuitenkaan vielä tietää kovin tarkkaan, kuinka tekstiä lausutaan (Mustajoki 2012, 8–9). Translitteroitua tekstiä voi siten verrata esimerkiksi englannin- tai italiankieliseen tekstiin, jota lausuesssa on osattava myös kyseisen kielen fonetiikka. Aivan päällelleen venäjänkielinen translitteroitu teksti ei kuitenkaan lausuesssa käänny, ja sen vuoksi tekstiä voi hyvin käyttää lausumisen pohjana. Vaikka translitteroinnista kertova osio oli pitkä, niin varsinaiseen kirjainten muuntamiseen ei verkkosivustojen apuvälineiden avulla mene yleensä kuin minuutti tai pari, joten vaiva kannattaa nähdä, jos ei osaa kyrillisiä kirjaimia. Koska translitterointi ei vielä kuitenkaan kerro ääntämistapaa, sen voi halutessaan jättää myös välistä, jos ei koe siitä olevan itselle hyötyä.

Seuraavaksi käymme läpi tärkeimpiä venäjän fonetiikkaan liittyviä asioita yksinkertaistetussa muodossa. Mikäli haluaa lausua venäjän kieltä huolellisesti, niin kannattaa silloin perehtyä venäjän kielen fonetiikkaan tarkemmin, esimerkiksi de Silvan ym. (2010) Uusi venäjän ääntämisopas -teoksen kautta. Samoin kuin monissa muissa kielissä, myös venäjän kielessä on erikseen taidelaulun fonetiikkaan liittyviä ohjeita ja suosituksia, joihin voi tutustua sitten vielä erikseen (Belov n. d.). Yksinkertaistetuilla ohjeilla pääsee kuitenkin hyvin alkuun, ja ääntämistä voi hioa myöhemmin paremmaksi.

Venäjän kielessä on kaksi ääntämiseen merkittävästi vaikuttavaa asiaa. Näitä ovat jo aiemmin mainitut sanapaino sekä konsonanttien liudentuminen. Sanapainon vaikutuksesta tiettyjen vokaalien ääntämisasu muuttuu painottomassa tavussa. Painottomassa tavussa vokaalit muuttuvat seuraavasti

o [o] → a [a]

e [e] → и [i]

я [ja] → и [i]

(Nikiforow ym. 2007, 237.)

Esimerkkilaulun otsikossa on sana *окна*, joka on translitteroituna *okna*. Sanapaino on kuitenkin jälkimmäisellä tavulla, jolloin sanan ensimmäinen tavu on painoton ja edellä kuvatun säännön mukaan *o*-kirjain ääntyy tällöin *a*-kirjaimen suuntaan [ak'na:]. Kuten jo aiemmin mainittiin, venäjän kielessä sanapainon paikka vaihtelee. Sen vuoksi laulutekstien sanapainot kannattaa tarkistaa joko kuuntelemalla ne äänitteiden perusteella tai opiskelemalla venäjän kieltä. Liudentuminen taas tarkoittaa konsonantin pehmenemistä. Pääsääntönä voidaan pitää sitä, että konsonanttia edeltävä *e* [e], *ë* [jo], *и* [i], *ю* [ju], *я* [ja] tai pehmeä merkki *ь* liudentaa konsonantin. Muussa tapauksessa konsonantti on liudentumaton eli äännetään normaaliin tapaan (Mustajoki 2012, 27). Liudentumisessa kieli nousee *j*:mäiseen asentoon konsonanttia lausuesssa (De Silva ym. 2010, 40). Konsonanttien liudentumista voi harjoitella tarkemmin äänitteiden avulla.

Sanapainon ja liudentumisen lisäksi on toki liuta muitakin ääntämiseen liittyviä sääntöjä ja poikkeuksia. Esimerkiksi kirjainyhdistelmiin *-oro* (*ogo*) ja *-ero* (*ego*) päättyvissä sanoissa kirjain *г* (*g*) ääntyy aina *v*-kirjaimena (Nikiforow ym. 2007, 237). Myös esimerkiksi sanojen lopussa olevat konsonantit tai sanan keskellä olevat useamman konsonanttien yhdistelmät muuttavat tietyissä olosuhteissa muotoaan (De Silva ym. 2010, 100–108; Mustajoki 2012, 19). Venäjänkielistä ohjelmistoa opetellessa kannattaa hyödyntää äänitteitä, joiden perusteella kuuntelee vokaalien ja konsonanttien muutoksia sanoissa.

4.2 Äänitteiden kuuntelua ja toistamista

Ääntämisen kannalta olisi selkeintä, jos teksti olisi saatavilla IPA-muodossa. Venäjänkielisissä laulukirjoissa kuitenkin harvoin on valmiita IPA-transkriptioita. Joitakin kirjoja voi löytyä, esimerkiksi Merras-Häyrysen (2013) mukaan Rahmaninovin lauluista on Challisin (1989) teos ”The Singer’s Rachmaninoff”, joka sisältää laulutekstit IPA-symbolein varustettuna. Tämänkaltaiset teokset ovat hinnaltaan kuitenkin melko arvokkaita, eikä teoksia ole aina saatavilla lähikirjastoissa. Tämän vuoksi ääntämisen harjoittelemisessa on yleensä turvauduttava äänitteisiin.

Jos ei ole opiskellut venäjää ollenkaan tai osaa venäjistä vain alkeet, on erittäin suositeltavaa, että kuuntelee opiskelemaansa venäjänkielistä laulua äidinkieleenään venäjää puhuvan henkilön laulamana. Tällä tavoin saa venäjän fonetiikasta mahdollisimman tarkan ja oikean kuvan. Kuulemaansa tekstiä voi lausua ja laulaa ääneen. Translitteroitua tekstiä voi pitää pohjana, johon tekee kuulokuvan perusteella tarvittavat muutokset.

Sopivia äänitteitä voi etsiä esimerkiksi Youtubesta, Spotifysta, Naxos-musiikkikirjastosta sekä muun muassa kirjastojen CD-levyiltä. Naxos-musiikkikirjasto on maksullinen, mutta useat kirjastot tarjoavat ilmaisen pääsyn Naxokseen esimerkiksi kirjastokortin numeron avulla (ks. esim. PIKI-verkkokirjasto 2020). Naxoksen kautta löytyy joskus harvinaisia äänitteitä, joita ei Spotifyssa tai Youtubessa ole saatavilla. Lisäksi äänitteitä voi löytyä yksittäisiltä internetsivustoilta. Esimerkiksi Russian Art Song -sivusto tarjoaa linkkejä venäjänkielisten taidelaulujen äänitteisiin. Samalla sivulla on myös laulujen tekstejä lausuttuna runona sekä mahdollisuus ostaa teksti IPA-symbolein kirjoitettuna (ks. Russian Art Song n. d.).

Seuraavaksi selvitetään, kuinka laulu löydetään venäläisen laulamana. Yksi tapa on etsiä kappaletta pelkästään säveltäjän nimen ja laulun otsikon perusteella. Hakusanat voi kirjoittaa valintansa mukaan joko kyrillisillä kirjaimilla tai translitteroiduilla kirjaimilla. Vaihtoehtoisesti voi myös käyttää englannin- tai muunkielistä käännöstä kappaleen nimestä. Hakutuloksia voi sitten selata läpi ja valita tulosten joukosta laulun venäläisen laulajan tulkitsemana.

Kyrillisiä kirjaimia käyttäessä hakutuloksissa on yleensä pelkästään vain venäläisten laulajien tekemiä äänitteitä. Tällä tavoin saadaan siis nopeasti haluttu hakutulos ja hakutuloksia voi olla jopa laajempi valikoima. Kyrillisiä kirjaimia voi käyttää ainakin Youtubessa ja Spotifyssa. Laulun otsikon voi kopioida Youtuben ja Spotifyn hakukenttään esimerkiksi The LiederNet Archive -sivustolta. Vaihtoehtoisesti voi käyttää mobiililaitteen kyrillistä näppäimistöä tai tietokoneella mm. Lexilogos-sivustoa.

Naxos-musiikkikirjasto sen sijaan ei tunnista kyrillisiä aakkosia. Naxoksessa kannattaakin siksi käyttää joko englanninkielistä käännöstä tai translitteroitua laulun nimeä. Englanninkielinen hakusana voi toimia paremmin kuin translitteroitu hakusana. Esimerkiksi suomalaisella merkinnällä ”U mojego okna” ei löytynyt Naxoksesta yhtään hakutulosta, sillä kappaleen nimi oli merkitty järjestelmässä kansainväliseen muotoon ”U moyego okna”. Kyseinen laulu löytyi kuitenkin helposti englanninkielisen nimen perusteella eli hakusanoilla ”Before my window”.

Toinen tapa hakea laulua venäläisen laulajan tulkitsemana on käyttää hakusanoissa tietämänsä venäläisen laulajan nimeä. Hakusanojen joukossa voisi siten olla kappaleen nimen ja säveltäjän lisäksi esimerkiksi Anna Netrebko tai Dmitri Hvorostovski. Tällä tavoin saadaan täsmällisempiä hakutuloksia, mutta hakuja voidaan joutua tekemään useampia, mikäli kyseinen laulaja ei olekaan levyttänyt haettua laulua.

4.3 U mojego okna -laulun kuuntelu äänitteeltä

Kun kuuntelee äänitteeltä Rahmaninovin laulua У моего окна (U mojego okna), voi huomata siinä heti useampia eroavaisuuksia translitteroituun tekstiin verrattuna. Vokaalit muuttuvat sanapainojen mukaan, sanan lopussa oleva v-kirjain kuulostaa f-kirjaimelta, osa konsonanteista liudentuu ja esimerkiksi mojego-sanassa oleva g-kirjain muuttuu v-kirjaimeksi. Osa sanoista kuulostaa kuitenkin lähes samalta kuin translitteroitu tekstikin. Tämän vuoksi translitteroitu teksti on oiva apuväline ääntämisen harjoitteluun alkuvaiheessa.

Tilanne on havainnollistettu alapuolella näkyvissä teksteissä. Vasemmalla puolella on translitteroitu teksti ja oikealla puolella on äänitteen perusteella muokattu teksti. Äänitteen perusteella kirjoitettu teksti perustuu opinnäytetyön tekijän omiin havaintoihin laulun ääntämyksestä. Kyseessä ei ole siis mikään virallinen ääntämisohje. Teksti on havainnollistamassa sitä, kuinka venäjänkielen kirjaimet muokkautuvat lausuttaessa muun muassa sanapainon vaikutuksesta. Kuitenkaan esimerkiksi konsonanttien liudentumista ei pysty selkeästi ilmaisemaan latinalaisin kirjaimin, joten ne on jätetty kokonaan pois tekstistä.

Translitteroitu teksti	Äänitteen perusteella kuultu teksti
U mojego okna tšeremuha tsvetet, Tsvetet zadumtšivo pod rizoi serebristoi... I vetkoi svežei i dušistoi Sklonilas i zovjot... Jejo trepeštšušših vozdušnyh lepestkov Ja radostno lovlju veseloje dyhanje, Ih sladki aromat tumanit mne soznanje, I pesni o ljubvi oni pojut bez slov...	U majivo aknaa tshirjomuha tsvitjot Tsvitjot zadumitshivo pod rizoi siribristoi I vetkoi svezhei i dushistoi sklaniilas i zavjot Jeja tripeeshushih vozdushnyh lepestkoof Ja radastna lavljuu visooloje dyhanje Ih sladki aromat tumanit mne soznanje I pesni o ljubvi ani pajut bez slof

Ääntämistä harjoitellessa kannattaa erikseen kiinnittää huomiota niihin äänteisiin, joita ei esiinny tutuissa Länsi-Euroopan kielissä. Näitä ovat kirjaimet ы [ɨ] ja щ [ʃ:], jotka voivat aiheuttaa hämmennystä myös siirrekirjainnuksessa saamansa kirjoitusasun vuoksi. Kirjain ы merkitään translitteroinnissa y-kirjaimeksi, mutta ei suinkaan äänny samalla tavalla kuin suomen y-kirjain (ks. esim. de Silva ym. 2010, 23). Kirjain щ puolestaan muuntuu latinalaisessa kirjoitusjärjestelmässä muotoon štš, mutta kirjain ääntyy pehmeänä suhuässäänä, jossa mitään t-kirjainta äänny (Mustajoki 2012, 23). Esimerkkilaulussa kirjain ы [ɨ] esiintyy sanoissa воздушных (vozdušnyh) ja дыхание (dyhanje). Kirjain щ [ʃ:] puolestaan esiintyy sanassa трепещущих (trepeštšušših).

Kuten kappaleessa 2.1.1 mainittiin, ë-kirjainta ei yleensä merkitä muuta kuin oppi- tai sanakirjoihin. Tämä aiheuttaa ongelmia myös translitteroinnissa, sillä translitterointityökalu on ohjelmoitu muuttamaan kaikki kyrilliset e-kirjaimet e:ksi tai je:ksi, vaikka osa kirjaimista todellisuudessa ääntyy pisteellisinä ë-kirjaimina, joiden tulisi siirrekirjainnuksessa muuttua o:ksi tai jo:ksi. Tämän vuoksi työkalu translitteroi esimerkiksi sanan цветет muotoon tsvetet, vaikka jälkimmäinen e-kirjain on oikeasti pisteellinen eli olisi translitteroituna tsvetjot. Tilannetta edelleen monimutkaistaa se, että The Liedernet Archive -sivustolta löytyvässä tekstissä osa ë-kirjaimista on merkitty paikoilleen, mutta osassa on käytetty tavallista e-kirjainta, vaikka kyseessä on oikeasti pisteellinen kirjain. Ë-kirjaimen käytöstä onkin edelleen epäselvyyttä (Mustajoki 2012, 30). Lauluja kuunnellessa kannattaakin siten kiinnittää erityistä huomiota näihin e-kirjaimiin ja tarkkailla, mihin suuntaan kirjain ääntyy.

Äänitteitä kuunnellessa kannattaa ottaa huomioon edellisten lisäksi myös yksi laulupainokseen liittyvä asia. Niin kuin aiemmin todettiin, vanhoissa nuoteissa on usein käytetty vanhaa venäläistä kirjoitustapaa. Jo aiemmin mainittujen nykyvenäjältä poistuneiden kirjainten lisäksi tekstissä voi kuitenkin myös olla sanoja, jotka kirjoitetaan nykyään eri tavalla kuin ennen. Opinnäytetyön esimerkkilaulun vanhassa painoksessa esiintyy sana ея (jeja), joka nykykielessä korvataan muodolla её (jejo). Nämä sanat ääntyvät eri tavoin. The LiederNet Archive -sivustolta kopioidussa runossa sana on nykyvenäjän merkinnän mukainen, mutta äänitteillä laulajat lausuvat sanan vanhan sanamuodon mukaan, niin kuin vanhoihin nuottipainokseen on merkitty. Näissä kannattaa jälleen luottaa enemmän äidinkielenään venäjää puhuvien tekemiin äänitteisiin sekä tarkistaa tarvittaessa nuotista sanan kyrillinen kirjoitusmuoto.

5 LAULUN SUOMENTAMINEN JA HARJOITTELU

5.1 Tekstikäännökset

Ohjelmistoa opetellessa on tärkeää tietää, mistä laulaa. Jossakin vaiheessa kappale tulee siis suomentaa. Jos laulun haluaa laulaa omassa kurssitutkinnossa, tarvitaan yleensä joko valmis käänös tai oma käänös (ks. Tampereen ammattikorkeakoulu 2020). Ideaalitapauksessa laulaja kääntää laulutekstin jokaisen sanan, mutta aina tämä ei ole mahdollista esimerkiksi puutteellisen kieli-aidon vuoksi. Silloin kannattaa hyödyntää valmiita käänöksiä, jotta ymmärtää laulun sisällön ja tunnelman.

Valmiita suomenkielisiä käänöksiä löytää Sibelius-Akatemian Laura-tietokannan kautta. Hakutulosta klikkaamalla pääsee sivulle, jonka vasemmalla puolella on vieraskielinen teksti ja oikealla puolella tehty käänös. Joskus samasta laulusta on useita eri käänösversioita. Tekstien yläpuolella näkyy säveltäjän, runoilijan ja kääntäjän tiedot. Lisäksi sivulla on maininta siitä, onko käänöksellä vapaa käyttöoikeus käsiohjelmissa. Venäjänkielinen teksti näkyy valinnan mukaan joko alkuperäisessä kirjoitusasussa tai translitteroidussa muodossa (kuva 10).

Runoilija	Galina, Glafira (1873-1942)
Kieli	venäjä
Käyttöoikeudet	vapaa
Lisätietoja	Translitterointi englantilaisen standardin mukaan.
Translitteroitu teksti	Alkuperäinen kirjoitusasu

У моего окна черемуха цветет,
 Цветет задумчиво под ризой серебристой...
 И веткой свежей и душистой
 Склонилась и зовёт...
 Её трепещущих воздушных лепестков
 Я радостно ловлю веселое дыханье,
 Их сладкий аромат туманит мне сознание,
 И песни о любви они поют без слов...

KUVA 10. Esimerkkilaulun teksti Laura-tietokannassa (Sibelius-Akatemia 2016)

Rahmaninovin teos У моего окна (u mojego okna) löytyy Laura-tietokannasta niin translitteroidussa muodossa kuin kyrillisillä hakusanoilla (ks. Sibelius-Akatemia 2016). Tietokannasta löytyvällä käännöksellä on myös vapaa käyttöoikeus käsiohjelmissa (kuva 11). Kaikkien laulujen kohdalla tilanne ei kuitenkaan ole näin suotuisa, sillä Laura-tietokannassa on melko rajallinen määrä suomennoksia. Silloin apuna kannattaa käyttää mm. The LiederNet Archive ja Oxford Lieder -sivustoja. Näiltä sivustoilta löytyy useasta kappaleesta englanninkielinen käännös, jota voi käyttää apuna suomenkielisen käännöksen tekemisessä.

Nimeke	<i>Ikkunani edessä</i>
Suomentaja	Hoffman, Maria näytä yhteystiedot Hozjajenok, Sirkka Liisa (1949-2012)
Käyttöoikeudet	vapaa käyttöoikeus käsiohjelmissa

Ikkunani edessä

Ikkunani edessä kukkii tuomi,
kukkii mietteliäänä hopeanhohtoisessa hunnussa.
Tuore tuoksuvainen oksa
kallistuu kutsuvana.
Aistin värisevien, tuoksuvien terälehtien
elämäniloisen henkäilyn,
niiden suloinen tuoksu minut huumaa,
ja ne laulavat sanatonta laulua rakkaudesta.

KUVA 11. Esimerkkilaulun suomennos Laura-tietokannassa (Sibelius-Akatemia 2016)

Myös laulunoteissa on joskus jo valmiit käännökset mukana. Esimerkiksi Rachmaninoff Songs with Piano Accompaniment -teoksissa on venäjänkielisen tekstin alla englanninkielinen käännös (ks. liite 1). Nämä käännökset on kuitenkin tehty laulettavaan muotoon eli laulun pystyisi laulamaan myös englanninkielistä käännöstekstiä käyttäen. Tällaisiin käännöksiin tulee aina suhtautua varauksella, sillä niissä tekstin sopivuus melodiaan ja rytmiin menee yleensä käännöksen edelle, eikä teksti vastaa siten sana sanalta alkuperäistä runoa. Laulusa У моего окна (U mojego okna) esimerkiksi sana черёмуха (tšerjomuha) tar-

koittaa tuomea (Sanakirja.org 2020), kun se englanninkielisessä käännösteksissä on 'cherry tree' eli kirsikkapuu.

Vaikka Laura-tietokanta, The LiederNet Archive ja Oxford Lieder yhdessä tarjoavatkin melko kattavan paketin käännöksiä, voi kuitenkin joskus olla tilanne se, ettei valmista käännöstä löydy mistään. Joskus myös valmiit käännökset voivat olla epätarkkoja tai samasta laulusta löytyy useita erikuuloisia käännöksiä, jolloin on hyvä tutustua itse tekstiin tarkemmin. Käännöksen apuna voi käyttää esimerkiksi Google Kääntäjää ja sanakirjoja.

Moni suhtautuu Google Kääntäjään skeptisesti huonojen kokemusten vuoksi. Useat ovat kuitenkin kokeilleet kääntää Googlen avulla vieraskielistä tekstiä vain suomeksi. Suomi on kuitenkin hyvin omalaatuinen kieli, jolla ei juuri ole sukulaiskieliä Euroopassa (Mustajoki 2012, 189–190). Sen vuoksi koneella tehdyt käännökset vieraalta kieleltä suomeksi eivät välttämättä toimi kovin hyvin. Google Kääntäjä on kuitenkin oiva apuväline silloin, kun käännettävä kieli ja kohdekieli ovat toisilleen hieman lähempää sukua. Venäjä kuuluu indoeurooppalaisten kielten ryhmään, samoin kuin lähes kaikki muutkin Euroopan kielet suomalais-ugrilaisia kieliä ja baskia lukuun ottamatta (Mustajoki 2012, 189–190). Siten venäjää käännettäessä kannattaa valita kohdekieleksi jokin slaavilaisten kielten sukulaiskieli. Esimerkiksi venäjä–englanti-käännökset toimivat Googlen avulla yllättävän hyvin. Yhtä hyvin voi käyttää esimerkiksi venäjä–ruotsi-käännöstä, jos ruotsi on itselle englantia vahvempi kieli. Samaa ideaa voi hyödyntää myös muiden vieraskielisten tekstien käännöksissä. Esimerkiksi saksa–englanti-käännökset toimivat Google Kääntäjällä huomattavasti paremmin kuin saksa–suomi-käännökset. Kääntäjän avulla ei välttämättä saa täydellistä käännöstä, mutta siitä on apua muun muassa lauserakenteen hahmottamisessa sekä yksittäisten sanojen ymmärtämisessä.

Alla on havainnollistettu, kuinka Google Kääntäjää voi käyttää apuna tekstin ymmärtämisessä. Vasemmalla on Laura-tietokannasta otettu Hoffmanin ja Hozjajenokin tekemä käännös esimerkkilaulun tekstistä. Oikealla puolella on Google Kääntäjällä tehty venäjä–englanti-käännös. Kuten alta huomataan, Google Kääntäjän tekemä käännös ei ole täydellinen, mutta siitä saa hyvän kuvan laulun tunnelmasta ja keskeisestä sanastosta.

Laura-tietokannan käännös

Google Kääntäjän avulla tehty käännös

Ikkunani edessä kukkii tuomi,
 kukkii mietteliäänä
 hopeanhoitoisessa hunnussa.
 Tuore tuoksuvainen oksa
 kallistuu kutsuvana.
 Aistin värisevien, tuoksuvien terälehtien
 elämäniloisen henkäilyn,
 niiden suloinen tuoksu minut huumaa,
 ja ne laulavat
 sanatonta laulua rakkaudesta.

Bird cherry blossoms by my window
 It blooms thoughtfully
 under a silvery robe ...
 And a branch fresh and fragrant
 She bent down and calls ...
 Her quivering air petals
 I happily catch a cheerful breath,
 Their sweet scent obscures my mind
 And they sing
 love songs without words ...

Mikäli päätyy käyttämään laulusta tehtyä valmista käännöstä, kannattaa silti tarkistaa edes yksittäisiä sanoja sanakirjoista, jotta voi päättää, mitä sanoja laulun tulkinnassa kannattaa korostaa. Monet virtuaaliset sanakirjat tunnistavat sekä kyrillisin että latinalaisin kirjaimin kirjoitettuja sanoja. Kyrillisillä kirjaimilla kirjoitettuna haluttu sana löytyy kuitenkin usein nopeammin, sillä sanakirja ei pääsääntöisesti tunnista muita translitterointikaavoja kuin omansa. Siten esimerkiksi sana *moero* ei löydy hakusanalla *mojego*, jos se on sanakirjaan merkitty *moyego*-muotoon. Näin ollen kyrillisin kirjaimin kirjoitetun hakusanan avulla säästää monesti aikaa ja hermoja, varsinkin jos on etsinyt runon alkuperäistekstin jo ennakkoon ja voi siten kopioida runosta kyrillisin kirjaimin kirjoitetun sanan suoraan sanakirjan hakukenttään. Sanakirjoja käyttäessä ongelmaksi voivat muodostua taivutettujen sanojen käännökset, sillä sanat ovat sanakirjoissa lähtökohtaisesti perusmuodossa. Kuitenkin moni virtuaalinen sanakirja, kuten Sanakirja.org tunnistaa joskus myös taivutetussa muodossa olevan sanan ja kertoo, että sana *x*, on sanan *y* taivutettu muoto. Vaihtoehtoisesti sanakirja voi ehdottaa samankaltaisia sanoja, joista usein löytää perusmuodossa olevan sanan.

5.2 Ulkoa opettelu

Sanojen ulkoa opettelussa pätevät samat neuvot kuin muissakin vieraisissa kielissä: opetteluä tavu tavulta, sana sanalta ja fraasi fraasilta. Tekstin voi kirjoittaa itse sellaiseen muotoon, josta sen ymmärtää ja osaa oikein lausua. Apuna voi

käyttää paikoitellen esimerkiksi IPA-symboleita. Kannattaa miettiä sanojen ulkoa opettelussa niitä samoja keinoja, joita muissakin kielissä käyttää ja pohtia, voisiko samoja keinoja hyödyntää myös venäjänkielisen ohjelmiston opetteluksa.

Tekstin opettelussa kannattaa nähdä sen verran vaivaa, että opettelee joka fraasista edes yhden avainsanan, josta muistaa fraasin sisällön. Sanan voi kääntää aiempien ohjeiden mukaan esimerkiksi Google Kääntäjän tai sanakirjan avulla kopioimalla kyrillisellä kirjaimilla kirjoitetun sanan suoraan runosta tai käyttämällä kyrillistä näppäimistöä. Laulusta poimitut tärkeät sanat auttavat paitsi sanojen ulkoa opettelussa myös laulun tulkitsemisessä.

6 POHDINTA

Moni laulaja ja musiikkipedagogi pelkää venäjän kieltä turhaan. Kyrillisiä kirjaimia lukuun ottamatta venäjä ei ole sen erikoisempi kieli kuin muutkaan Suomen kouluissa opetettavat kielet. Kyrilliset aakkoset on mahdollista oppia melko nopeasti, sillä niitä ei ole kuin muutama meidän käyttämiämme aakkosia enemmän. Lisäksi nykyisin saatavilla olevien verkkosivustojen ja äänitteiden avulla venäjänkielistä lauluohjelmistoa voi helposti opetella, vaikka ei tuntisikaan kyrillistä kirjaimistoa etukäteen. Toki jos haluaa oppia ääntämään venäjää sujuvasti, niin silloin kannattaa perehtyä venäjän kieleen ja fonetiikkaan syvemmin, mutta tämä pätee yhtä lailla myös missä tahansa muussa laulukielessä.

Kyrillisten kirjainten translitterointia varten on olemassa useita erilaisia työkaluja. Vaikka latinalaiseen eli meille tutumpaan järjestelmään muutettu teksti ei vielä kerrokaan ääntämistapaa, translitterointia voi käyttää hyvänä pohjana tekstin lausumista opetellessa. Ääntämisen harjoittelussa kannattaa myös tutustua hieman venäjän kielioppiin, kuten sanapainoon ja konsonanttien liudentumiseen. Tarkan ääntämyksen voi sitten vielä tarkastaa ja harjoitella venäläisten laulajien tekemien äänitteiden avulla.

Venäjänkielisistä lauluista on hyvin saatavilla valmiita suomen- ja englanninkielisiä käännöksiä. Tekstejä pystyy kuitenkin melko helposti myös itse kääntämään esimerkiksi Google Kääntäjän ja sanakirjojen avulla. Alkuperäisen eli kyrillisin kirjaimin kirjoitetun tekstin löytäminen ja kopioiminen mahdollistaa sen, ettei tekstin kääntämisvaiheessakaan tarvitse välttämättä osata venäjän kielessä käytettyä kirjaimistoa.

Venäjänkielistä ohjelmistoa voi siis aivan hyvin laulaa, vaikka ei olisi opiskellutkaan venäjää. Internetistä löytyvien apuvälineiden sekä äänitteiden perusteella pääsee pitkälle ilman kyrillisten kirjainten tuntemista. Venäjänkieliseen ohjelmiin tutustumalla voi huomata, kuinka kauniita lauluja naapurimaastamme löytyy, ja ehkäpä muutaman laulun jälkeen voikin jo löytyä aikaa ja innostusta myös venäjän kielen opiskeluun.

LÄHTEET

Belov, A. n. d. A Guide to Russian Lyric Diction. Pdf-tiedosto. Luettu 14.10.2020. Saatavilla osoitteessa <https://www.russianartsong.com/diction-guides>

Cambridge University Press. 2020. Cambridge Dictionary. Viitattu 12.10. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ipa>

Challis, N. 1989. The Singer's Rachmaninoff. New York: Pelion Press.

De Silva, V., Mäkilä, K., Kärkkäinen, H. & Ullakonoja, R. 2010. Uusi venäjän ääntämisopas. Helsinki: Finn Lectura.

Golubeva, A. 2018. Russian Ш and Щ. Anya Golubeva, Russian Language Coach. Youtube-video. Julkaistu 27.6.2018. Viitattu 16.10.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=1rJyDzDj3cY>

Harviainen, T. & Kahla, M. 2003. Jevgeni vai Yevgeniy? – Kyrillisen kirjaimiston siirrekirjainnus suomessa. Kielikello 2/2003. Luettu 10.10.2020. <https://www.kielikello.fi/-/jevgeni-vai-yevgeniy-kyrillisen-kirjaimiston-siirrekirjainnus-suomessa>

Haylock, J. 1996. Sergei Rachmaninov: An Essential Guide to His Life and Works. Lontoo: Pavilion.

Korpela, J. 2019. Transliteration of Cyrillic letters according to Finnish standard. Viitattu 12.10.2020. <http://jkorpela.fi/translit.html#8>

Kovalenko, Y. 2015. Ъ or И? Vowels. Part 2. Yulia Kovalenko. Youtube-video. Julkaistu 8.7.2015. Viitattu 16.10.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=s6asiEL1f8U>

Lexilogos. 2020. Multilingual keyboard. Russian. Viitattu 12.10.2020. <https://www.lexilogos.com/keyboard/russian.htm>

Merras-Häyrynen, V. 2013. Venäjän fonetiikkaa laulajille: Ääntämisohjeita venäjänkieliseen vokaalimusiikkiin. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Mustajoki, A. 2012. Kevyt kosketus venäjän kieleen. Helsinki: Gaudeamus.

Nikiforow, M., Keränen, R. & Alikov, V. 2007. Saljut! Venäjän alkeiskurssi 1. 1.–12. painos. Keuruu: Otava.

Nikunlassi, A. 2011. Johdatus venäjän kieleen ja sen tutkimukseen. 2. painos. Helsinki: Finn Lectura.

Oxford Lieder. 2020. Songs. U mojego okna. Luettu 16.10.2020. <https://www.oxfordlieder.co.uk/song/2512>

PIKI-verkkokirjasto. 2020. E-musiikki. Luettu 14.10.2020.
<https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/e-musiikki>

Rachmaninoff, Sergei. 1947a. Songs with Piano Accompaniment. Volume I. Lontoo: Boosey & Hawkes.

Rachmaninoff, Sergei. 1947b. Songs with Piano Accompaniment. Volume II. Lontoo: Boosey & Hawkes.

Russian Art Song. n. d. Sergey Rachmaninoff. Luettu 9.10.2020.
<https://www.russianartsong.com/rachmaninoff>

Sanakirja.org. 2020. Venäjä-suomi. Viitattu 16.10.2020.
<https://www.sanakirja.org/search.php?q=%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%91%D0%BC%D1%83%D1%85%D0%B0&l=22&l2=17>

Saurio, P. 2005. Poimintoja venäjän kielen historiasta. Helsinki: Yliopistopaino.

Scott, M. 2008. Rachmaninoff. Stroud, Gloucestershire: The history press.

Sibelius-Akatemia. 2016. Rahmaninov, Sergei (1873–1943): U mojego okna op. 26 nro 10. Laura – laulutekstien suomennostietokanta.
<http://laura.siba.fi/xwiki/bin/view/Laura/View?id=a667de7a07906a9539efd2705146055c&q=u%20mojego%20okna&type=basic&tab=0>

Tampereen ammattikorkeakoulu. 2020. OPS 14–15 Klassinen laulu. Laulun tutkintovaatimukset. Luettu 16.10.2020.

The LiederNet Archive. U mojego okna. Luettu 12.10.2020
https://www.lieder.net/lieder/get_text.html?TextId=5861&Transliterate=LIEDER NET

Threlfall, R. 1973. Sergei Rachmaninoff. Lontoo: Boosey & Hawkes.

Wehrmeyer, A. 2004. Rakhmaninov. Lontoo: Haus publishing.

ЛИТТЕЕТ

Liite 1. U mojego okna

1 (2)

32

М. С. и А. М. Керзинымъ.
M. S. and A. M. Kerzin.

„У моего окна“ „Before my Window”

Слова Г. Галиной.
Words by G. Galina.

English Version by Rosa Newmarch.

Сопрано.
Soprano.
(Original)

С. Рахманиновъ, Соч. 26 № 10.
S. Rachmaninoff, Op 26 № 10.

Lento. (♩ = 50.)
p cantabile

Canto.

У мо-е-го ок-на че-ре-му-ха цвѣ-тетъ, Цвѣтетъ за-
Be-fore my win-dow stands a flow'ring cher-ry tree, And blos-soms

Piano.

p *mf* *p* *mf*

cresc. *mf* *mf*

дум-чи-во подь ри-зой се-ре-бри-стой... И вѣт-кой свѣ-жей
dream-i-ly, in robes of brid-al white-ness. Its silv'-ry branch-es

La melodia ben marcato

p *dim.* *p*

и ду-шистой Скло-ни-лась и зо-ветъ... Е-я тре-
bend their bright-ness, And rust-ling, call to me. The slight and

© Copyright 1907 by Hawkes & Son (London) Ltd.
Copyright assigned 1947 to Boosey & Hawkes Inc. for all countries

B. & H. 20175

All rights reserved
Tous droits réservés
Printed in England

пе-щущ ихъ воз-душныхъ ле-пест-кѡвъ Я ра-достно лов-лю ве-се-ло-е ды-
trembling blooms I draw down from a - bove, And lost in rap-ture, breathe their per-fumes fresh and

хань - е, Ихъ сладкій а - ро-магъ гу-манитъ мнѣ соз - нанъ - е, И
heal - ing, Un - til their head - y sweet - ness Sets my sen - ses reel - ing; The

пѣс-ни о люб-ви о - ни по-ютъ безъ словъ...
cher - ry blos - soms sing a wordless song of love...

Liite 2. Yhteenveto venäjänkielisen laulun translitteroinnista ja harjoittelusta

1. Etsitään alkuperäinen teksti hakukoneella esim. Googlesta.
2. Kopioidaan lauluteksti löydetyltä sivustolta esim. The LiederNet Archive - sivustolta
3. Liitetään teksti translitterointityökaluun ja muutetaan teksti latinalaisiksi kirjaimiksi nappia painamalla esim. Jukka Korpelan (2019) sivustolla
4. Otetaan teksti talteen.
5. Etsitään laulusta tehty äänite esim. Spotifysta
6. Tehdään tarvittavat ääntämistä koskevat merkinnät translitteroituun tekstiin.
7. Harjoitellaan tarvittaessa erikseen uusia ääniteitä (perusvenäläiset äänneet ы [i] ja щ [ʃ:]).
8. Etsitään laulusta valmis käännös tai käännetään teksti itse
9. Opetellaan laulu tarvittaessa ulkoa
  - Jos käyttää tekstistä valmista käännöstä, jokaisesta fraasista voi kuitenkin itse suomentaa yhden avainsanan muistamisen helpottamiseksi.